

JORDI NOPCA

La teva ombra

Primer Premi Proa de novel·la

Proa

JORDI NOPCA

LA TEVA OMBRA

I Premi Proa de novella

Proa

Un jurat format per Nelleke Geel, Clara Queraltó, Xavier Pla, Vicenç Villatoro i Josep Lluch, que actuava també de secretari, va decidir atorgar el I Premi Proa de novel·la a aquesta obra.

Proa
A Tot Vent

Primera edició: novembre del 2019
Segona edició: desembre del 2019

© 2019, Jordi Nopca

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions, SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-800-2
DIPÒSIT LEGAL: B. 25.314-2019
Composició: gama, sl

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

SUMARI

Diòxid de carboni.....	9
Una nit romàntica	177
Els amors morts	393

De tant en tant, com si deixessin caure una profecia, encara em diuen que puc canviar el món. Que la sort és a tocar —o dins meu.

Però ja tinc vint-i-cinc anys i encara visc amb el pare i la mare. Ell va perdre la feina al laboratori on havia treballat des que es va llicenciar tres dècades enrere; ella es va quedar a la facultat, primer com a doctoranda, més endavant com a professora associada i, finalment, com a professora titular de química inorgànica. Tots tres compartim vuitanta metres quadrats a la perifèria barcelonina. Al mateix descampat on els ionquis es punxaven quan el meu germà i jo érem petits, hi van aixecar tres torres d'oficines idèntiques. Una mica més endavant van substituir la caserna militar —on, durant massa temps, els guàrdies m'havien atemorit amb les seves mirades d'autòmat— per les instal·lacions de la Ciutat de la Justícia. Els edificis tenen finestres mínimes i rectangulars, petits taüts que imagino acoïllint ocells a punt de morir. A casa ens semblen espantosos, però van ser dissenyats per un tàndem d'arquitectes reconegut a nivell internacional.

En Joan, el meu germà, té la vida més encarrilada: fa quatre anys es va poder instal·lar al seu propi pis. Feia temps que treballava —és mestre en una escola de Rubí—, i un vespre, amb aquell posat enigmàtic amb què es guanya gairebé tothom, va dir que havia arribat el moment d'«abandonar el niu». Se'n va anar convençut que no ens necessitaria gaire, ni als pares ni a mi, i el temps li està donant la raó. A grans trets ens entenem

bé, tot i que des que va marxar de casa cada cop ens veiem menys. Potser és per això, que ens acceptem l'un a l'altre com si fos l'única possibilitat? Espero que no.

L'any passat només ens vam trobar tots dos sols durant la segona celebració del seu aniversari: primer havíem dinat amb els pares i les dues àvies a casa, i al cap d'uns dies vam sopar en un restaurant japonès del Raval on no servien sushi. Vam parlar tanta estona de cinema que li vaig haver de recordar que el meu somni de dirigir pel·lícules feia anys que havia passat a la història.

—Tens raó —em va dir—. Ara vols ser antropòleg. Descobrir l'última tribu que dorm amb un plat dins la boca.

Si ara hi penso, m'adono que aquell comentari m'hauria pogut fer enfadar, però després de compartir una ampolla de vi blanc estava de bon humor i no només vaig riure, sinó que vaig afegir que a la carrera hi havia una assignatura en què precisament ens ensenyaven a entaforar-nos un plat dins la boca.

—És molt útil per anar de viatge. Sobretot si t'agrada fer pícnic.

Al cap d'una estona la conversa va derivar cap al culte als morts, un tema que m'interessava des que un professor havia dedicat tota una classe a James George Frazer, un dels grans estudiosos dels mites, la religió i la màgia. En Joan em va tornar a fer baixar dels núvols: si volia parlar amb propietat d'aquell autor no n'hi havia prou amb repetir la lliçó universitària; havia de llegir-lo directament, confrontar-m'hi, treure les meves pròpies conclusions.

—En cas contrari —va afegir—, l'únic que aconseguiràs serà rebolcar-te en la mediocritat.

Per Setmana Santa, en Joan va estar a punt de venir a Sitges amb els pares i amb mi, però al final es va fer enrere perquè tenia un altre compromís, cosa que segurament volia dir que havia quedat amb una de les seves nòvies secretes. És la persona

més reservada que conec, i això fa que sovint sigui gairebé impossible saber què li passa pel cap.

L'excursió a Sitges va ser l'única activitat especial que el pare va tenir ganes de fer durant les vacances: la resta del temps se'l va passar hibernant al sofà o tancat al despatx, jugant al solitari. De camí ens vam desviar de la ruta per passar per davant del laboratori d'on l'havien acomiadat feia un parell d'anys, juntament amb la resta d'assalariats, perquè la «seu espanyola» no era «prou competitiva».

Tot i que el van indemnitzar amb una quantitat de diners que li han de permetre arribar còmodament fins a la jubilació, el pare es va enfonsar. Durant uns quants mesos va tenir cita amb el psiquiatre cada dilluns a la tarda. Li va acabar recepció unes pastilles que s'havia de prendre just abans de sopar i que li feien venir molta son. Va tornar a fumar, ho va deixar, es va reenganxar al tabac i va deixar-ho una vegada més. Sovint li feien mal les cames; la mare i l'àvia deien que era una prova evident de mala circulació sanguínia, i no s'estaven d'aconseillar-li que anés al gimnàs, però en comptes d'això ell es va apuntar a un curs de cultiu i modelatge de bonsais. De cop, l'únic que aconseguia il·lusionar-lo era mantenir amb vida l'olivera minúscula que li havia regalat el meu tiet pel seu últim aniversari. Gràcies a aquesta nova afició, el metge li va reduir la dosi de fàrmacs.

El dia que vam passar per davant del laboratori, el pare va estar a punt de clavar un cop de volant i aturar el cotxe a la porta on havia esperat milers de vegades amb paciència de cocodrill fins que el guàrdia l'hi obria. *Buenos días*. Al costat de l'edifici hi havia una fàbrica de galetes, i més enllà, el magatzem d'un supermercat i una gran nau dedicada a la venda de pells. Era un polígon industrial com qualsevol altre, però a ell se li havien humitejat els ulls, i estic segur que si hagués vingut sol se li hauria escapat alguna llàgrima.

—El veieu, oi? —va dir, més a la mare que a mi, mentre giràvem cua a la primera rotonda—. Tantes hores que hi havíem viscut. Quina merda tot.

Vam passar una altra vegada per davant del laboratori —havíem de tornar a l'autopista—, i el pare va anar murmurant paraules incomprensibles fins que la mare li va dir que es calmes una mica.

—Estic tranquil. Estic bé.

A través del mirall interior del cotxe veia com el pare anava clavant mirades al retrovisor. Era com si un fantasma ens perseguís. Cap de nosaltres podia imaginar que al cap de mitja hora aquell espectre faria acte de presència al davant d'una pastisseria de Sitges. Ell ens va reconèixer primer. Va cridar el nom del pare i va córrer a donar-li la mà mentre exclamava:

—Quina il·lusió! *Leches*, no esperava que ens tornéssim a trobar tan aviat.

El senyor Solozábal havia fet el manteniment de les màquines de cafè i refrescos del laboratori durant deu anys. Hi anava un parell de cops a la setmana, sempre a primera hora del matí, perquè també era conductor de metro. Va perdre les dues feines pràcticament alhora, i com que la quantitat de diners que va rebre era irrisòria, havia hagut de «reinventar-se»: s'havia afiliat a un partit polític —no ens va dir quin— i es dedicava a reformar cuines i lavabos a un preu «òptim».

—Si mai tens cap urgència, ja saps on trucar —va dir al pare mentre li entaforava una targeta groguenca a la butxaca de la camisa.

El pare es va passar el dia evocant el paradís perdut del laboratori, obligant-me a recordar els beagles, els ratolins blancs, els plats de dutxa, les fonts d'aigua amb tres sortidors. Havia començat recordant aquells glaçons de neu carbònica que en Joan i jo observàvem de petits mentre fumejaven a dins d'un vas de precipitats plens d'aigua: a tots dos ens encantava veure

aquell espectacle insòlit, de pel·lícula de ciència-ficció, mentre ens moríem de ganes d'acostar-hi un dit.

—Una vegada que vau venir al laboratori, el senyor Solozábal us va convidar a una bossa de patates. Us en vau llepar els dits, no te'n recordes?

Vaig fer veure que no ho havia oblidat, amb l'esperança que canviés de tema, però no hi va haver manera, ni tan sols a l'hora de dinar: esperonat pel vi de la casa, va reconstruir una vegada més la traïció de la multinacional francesa. Ell assegurava que s'havia ensumat el complot, però no n'havia dit res a ningú fins que el dia abans de les vacances de Nadal, coincidint amb el vermut en què els treballadors s'intercanviaven els regals de l'amic invisible, va confessar el seu malestar a un dels caps de projectes.

Al següent comitè d'empresa, celebrat a París, el pare va tornar a tenir males vibracions. Durant el dinar, els directius no van parar de riure per sota el nas mentre parlaven amb cordialitat de vins i futbol. Fins i tot van dedicar uns minuts a escoltar les consideracions que un subdirector de Manresa va fer sobre «*l'éternelle question catalane*». Així ho havia reconstruït en celebracions familiars i en sobretaules més íntimes, o motivat per la lectura d'un article d'opinió sobre la crisi econòmica. A Sitges, la llarga intervenció va acabar amb elogis cap a la força de voluntat i la capacitat de reinventar-se del senyor Solozábal.

—Té dos fills petits, i em sembla que la dona no està fina —ens va explicar el pare.

Abans que li preguntéssim res, va assenyalar-se el cap. El trastorn de la parella quedava acotat allà dins, tot i que no en va precisar l'origen ni l'abast.

Per intentar desviar la conversa, la mare va deixar caure una bomba d'efectes retardats: va dir que potser no seria mala idea que el senyor Solozábal vingués un dia a casa i ens fes un

pressupost per reformar la cuina. El pare va beure una mica de vi. Al mateix temps que tornava la copa a la taula va retopar la proposta:

—Ara no és gaire bon moment.

—No ho serà mai. Tenim la virtut de deixar-ho tot per més endavant. Així, amb una mica de sort, ens n'acabem oblidant i llestos. M'equivoco?

—Ja comencem.

La mare va disparar uns quants retrets fins que va arribar a l'assumpte més polèmic de tots: les vacances. Quant feia que el pare i ella no anaven de viatge? Cinc, sis anys? L'últim país estranger on havien estat era Turquia, i d'això en feia gairebé una dècada. A més, el pare havia insinuat que aquell any podien prescindir de llogar el pis de Calella: si es quedaven a Barcelona no seria cap drama, perquè la ciutat estaria buida, i sempre es podien plantar a la platja amb un cop de cotxe.

Al final del dinar, tots dos feien morros sense apartar la vista de les tovalles blanques; ni tan sols quan jo provava de distreure'ls fent referència a algun dels comensals de les altres taules, inflats i sorollosos. N'hi havia un amb pinta de mafiós que de tant en tant deixava anar una rialla monstruosa. La noia que tenia al davant li seguia el joc. Portava unes arracades que brillaven força, i a mi em semblava que podien ser les dents d'or del seu antic amant, a qui havien assassinat unes setmanes enrere en un moll boirós.

Les nostres vides van continuar exactament en aquell punt fins al mes de juny. La mare sortia de casa a les nou del matí per anar a la facultat, on dona —i donarà, com a mínim fins als seixanta-cinc anys— les mateixes lliçons de sempre sobre química inorgànica. Jo marxava una hora més tard al pis minúscul on juntament amb quatre antics estudiants de Comunicació Audiovisual conspiràvem per tirar endavant la web *definitiva* d'informació cultural i d'oci de Barcelona. El pare es quedava tot sol, mirant la tele, arxivant factures, jugant al solitari o estudiant la minúscula olivera, l'arbre més ben atès i adorat de tota l'àrea metropolitana. Com que no en tenia prou amb les dues sessions setmanals del curs de cultiu i modelatge de bonsais, s'havia comprat una quantitat ingent de bibliografia, que ja omplia una lleixa sencera. El pare apuntava amb rigor científic els consells que els experts donaven per aconseguir que el seu arbre mantingués l'estat de salut òptim. De vegades eren opcions extravagants i fins i tot antitètiques. Ell les seguia al peu de la lletra, i quan es contradieien, escollia el camí que li suposava menys esforç. De moment, el bonsai aguantava amb estoïcisme les podes i els tractaments.

Els canvis van començar una tarda que el pare es va tancar al despatx per parlar per telèfon. S'hi va estar una bona estona, i encara que el so m'arribava esmorteït, podia sentir que el seu interlocutor era un *estrany*: algú amb qui feia temps que no parlava o amb qui no se sentia del tot còmode.

—Te'n recordes, del senyor Solozábal? —em va dir des-

prés—. Li acaben d'ingressar la dona a l'hospital. Es veu que ha tingut un ictus. Pobre home.

L'endemà al matí va anar fins al Clínic per donar suport moral al seu antic company de feina i desitjar a la seva senyora —la Carme— que es recuperés com abans millor. Al vespre estava de mal humor, i no va haver-hi manera d'arrencar-li cap valoració sobre la salut de la dona del senyor Solozábal. Era evident que no en volia parlar.

Uns dies després em vaig quedar de pedra quan a mitja tarda va sonar el timbre i el pare va deixar passar l'antic company de laboratori. L'home havia vingut per mirar-se la cuina i fer un pressupost sobre una possible reforma. Ni el pare ni la mare me n'havien informat. Aquella aparició no em va agradar gens ni mica, però així i tot vaig demanar-li si la seva senyora ja havia sortit de l'hospital.

—Està millor que jo, la Carmeta! —va contestar—. Demà li donen l'alta.

—Me n'alegro —vaig dir abans de girar cua, perquè no volia empassar-me la mateixa història amb què el senyor Solozábal devia haver avorrit el pare, que ens observava des de la porta del safareig, a punt d'ensenyar-li la cuina.

D'amagat, els pares havien decidit que era hora de transformar de dalt a baix l'habitació més modesta i singular del pis. Els mobles blancs i blaus que la revestien es trobaven en estat precari des de feia anys. Les rajoles blaves del terra tenien sane-fes estrambòtiques que imitaven fòssils del paleozoic. En un racó hi havia una taula, ocupada per un microones i desenes de prospectes de pizzeries.

La campana extractora del damunt del forn estossejava cada vegada amb més fúria. Abans que li arribés el dia d'espallar-se, els pares havien decidit prescindir-ne, igual que farien amb el mobiliari. Passava el mateix amb el safareig, un annex de dos metres quadrats on hi havia una pica, la rentadora, el

cove, un armari amb desenes de calaixets plens de claus, femelles, tornavisos i tota classe de miniatures metàl·liques i una escala amb tots els esglaons colonitzats per parells de sabates, la majoria de les quals ja no fèiem servir.

—Necessitem acabar amb tot aquest desordre. Em posa molt nerviosa. Ja n'hi ha prou, de tanta porqueria —em va dir la mare quan, aquella mateixa nit, vaig provar d'oposar-me a les reformes.

—No n'hi ha per tant, mama. A mi m'agrada tal com està, la cuina.

—Això és perquè no hi poses mai els peus.

—No és veritat.

—Digue'm l'última vegada que ens vas fer el sopar.

Vaig provar de fer memòria mentre mirava el pare perquè em donés un cop de mà i vaig anar a parar a una tarda de quan tenia onze o dotze anys en què, esperonat per una màquina de fabricar pasta que m'havien portat els reis, vaig proposar-me preparar un plat d'espaguetis al pesto amb l'única ajuda d'en Joan. Vam acabar sopant molt tard. L'àpat va valdre la pena, o com a mínim aquesta és la impressió que en vaig treure, encara que després d'aquell gran esforç vam desar la màquina de fabricar pasta en un dels altells més inaccessibles de casa.

—Hi tinc una relació molt especial, amb aquesta cuina.

—Jo també —em va interrompre la mare—. Per això mateix ha arribat l'hora de reformar-la.

—I ho ha de fer el senyor Idiazábal?

Rebatejar les persones és un dels únics esports que he practicat amb constància al llarg de la vida. Ha generat reaccions força negatives, sobretot per part de la mare.

—El senyor Solozábal! Com pots ser tan poc respectuós?

No em vaig rendir a la primera: al llarg de tota aquella setmana, mentre continuava assessorant els quatre companys de Comunicació Audiovisual en aquella web que alguns creien

que ens faria d'or, vaig posar en pràctica diverses iniciatives de protesta. La nova cuina representava un *upgrade* social inexorable, però jo intuïa que la nostra ànima continuaria sent de classe mitjana.

—Quan ha de tornar, *el senyor*? —preguntava cada tarda, sistemàticament, com a últim recurs dissuasori.

Sempre rebia la mateixa resposta enigmàtica:

—Més aviat del que et penses.

Les meves reaccions no van ni accelerar ni alentir les obres, que no començarien fins a principis de juliol. El pare havia acabat l'últim curs de cultiu i modelatge de bonsais. La seva olivera resplendia gràcies a les atencions obsessives que rebia. Cada vegada que venien alguns dels seus amics a casa passaven per l'habitació de les meravelles, on el petit arbre entomava una tirallonga d'elogis desmesurats. A l'hora de la sobretaula, quan la ingestió de licors començava a enterbolir el cervell dels convidats, la mare anunciava que havien decidit «fer la cuina». Llavors s'aixecaven i dedicaven uns minuts a resseguir la carcanda del pacient terminal. Obrien les malmeses portes dels armaris. Comprovaven que les aixetes de la pica costaven massa de tancar i que perdien aigua. Miraven, amb un horror que per força havia de ser postís, les taques de rovell dels flancs de la rentadora.

Va ser durant la visita d'una parella de professors de química analítica que em vaig assabentar de l'enèsima de les obscures voluntats dels pares: tenien pensat marxar a Escandinàvia coincidint amb l'inici de les obres. Van dir que volien recórrer Suècia en cotxe, però acabarien canviant de plans després de visitar un parell d'agències.

—Al final anirem a Islàndia.

—Quants dies m'abandoneu?

—Has de parlar sempre així?

—La veritat sempre fa mal.

—Deu. Després anirem a Terol a visitar l'Isidoro i la Tristana.

—Són aquells amics vostres que parlen com si sortissin d'*El cantar de mio Cid*?

—A vegades es fa molt difícil parlar amb tu com si fossis adult —es va queixar—. L'Isidoro i la Tristana formen part del meu grup de recerca a la facultat. Fa temps que ens diuen d'anar-los a veure. Quan els vaig trucar uns dies enrere em van proposar que ens quedéssim un parell de setmanes a la caseta que havia estat dels masovers de la família.

Em vaig mirar el pare perquè desmuntés aquella situació perfecta amb un dels seus rampells pessimistes.

—Ens va de conya —va assegurar—. No pagarem ni un duro d'allotjament, i farem molts àpats a casa.

—Suposo que no pretens que estigui allà tancada tots els dies. Tu estàs jubilat i tens tot el temps del món, però jo...

Van deixar la conversa en aquest punt, però més tard vaig saber que la mare havia aconseguit el miracle de fer sis setmanes seguides de vacances, sumant una pila de dies que la facultat li devia des de temps immemorials. Durant l'última quinzena d'agost tampoc hauria de passar pel despatx: podria treballar des de casa, sempre que cap reunió l'obligués a fer acte de presència.

El cap de setmana abans que se n'anessin vaig haver d'ajudar-los a traslladar la nevera i la rentadora al menjador. A l'hora de classificar en caps de cartró les olles, paelles, gots, copes i coberts, vaig escaquejar-me fingint que havia quedat amb uns amics. Per evitar la calor del carrer vaig passar tota la tarda al centre comercial que tenia més a prop, aturant-me al davant de cada aparador de les botigues de roba i admirant l'eficiència d'algunes dependents a l'hora de plegar camises.

Quan vaig tornar a casa, la mare m'havia deixat damunt el llit una pila de publicitat de menjar *take away* i una capsa mig plena de bossetes de te rescatada del fons d'un armari. Només en vaig conservar una que, a diferència de les altres, no estava

embolicada. A l'etiqueta hi deia Earl Grey, i en lletres més petites s'especificaven els components i la procedència. Aquella bosseta de te era especial. La vaig deixar en un dels calaixos de l'escriptori abans de llençar la resta a les escombraries.

—La resta se'n pot anar a la merda —vaig anunciar en veu alta.

La mare va treure el cap de dins d'un armari on hi havia desenes de llaunes de conserva apilades.

—Has de ser tan malparlat?

Vaig fer que sí amb el cap i me'n vaig anar cap a l'habitació. Al cap d'uns minuts el pare em va cridar des del menjador perquè li donés un cop de mà. Havia estat buidant el congelador. Volia que baixés una bossa d'escombraries plena de carmanyoles de carn i peix que havíem perdut l'oportunitat de consumir. Vaig cometre la temeritat d'obrir-la. Els aliments desprenien una olor rànica i treien fum.

—Mira, sembla la neu carbònica del teu laboratori —vaig dir.

La comparació va ennuvol·lar el pare durant uns segons; per culpa meua devia reviure un cop més alguna anècdota laboral. En ple acte de nostàlgia va obrir el tercer calaix del congelador i en va treure una bossa de glaçons. Me la va donar perquè n'agafés un parell i els posés a dins d'un got.

—Porta'm el whisky —em va demanar mentre s'encenia un cigarret que va treure de no sé on.

Se'n va servir dos dits. Fastiguejat, me'n vaig anar a llençar les escombraries. Des de quan tornava a fumar? Al locutori que quedava pràcticament al davant dels contenidors, un home va escriuasssar el seu gos quan va fer el gest de tirar-se'm a sobre. Li vaig dir que no passava res. Hauria estat bé que m'arrenqués una mà d'una queixalada, si això hagués aconseguit ajornar l'inici de les obres.